

TALABALARDA NEMIS TILIDA OG‘ZAKI NUTQ KO‘NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH METODLARI

Eshmuradov Urol Xujanovich

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti

NTM katta o‘qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada talabalarda nemis tilida og‘zaki nutq ko‘nikmalarini shakllantirishning zamonaviy metodlari va pedagogik yondashuvlari tahlil qilinadi. Unda kommunikativ metod, rolli o‘yinlar, debatlar, vazifaga asoslangan o‘qitish (task-based learning), shuningdek raqamli texnologiyalarning o‘rni yoritilgan. Shuningdek, talaffuz, grammatik to‘g‘rilik, nutq ravonligi va lug‘at boyligini rivojlantirishga qaratilgan usullar asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari og‘zaki nutqni shakllantirishda o‘qituvchining roli, motivatsiya va psixologik muhit muhim ahamiyat kasb etishini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: nemis tili, og‘zaki nutq, kommunikativ metod, rolli o‘yinlar, debat, task-based learning, talaffuz, motivatsiya, interaktiv ta’lim.

Аннотация. В данной статье рассматриваются современные методы и педагогические подходы к формированию навыков устной речи у студентов на немецком языке. Особое внимание уделяется коммуникативному методу, ролевым играм, дебатам, обучению на основе заданий (task-based learning), а также использованию цифровых технологий. Обоснованы способы развития произношения, грамматической правильности, беглости речи и словарного запаса. Результаты исследования показывают, что важную роль играют мотивация, психологическая среда и профессиональная деятельность преподавателя.

Ключевые слова: немецкий язык, устная речь, коммуникативный метод, ролевые игры, дебаты, task-based learning, произношение, мотивация, интерактивное обучение.

Annotation. This article examines modern methods and pedagogical approaches to developing students’ oral speech skills in the German language. It highlights the role of communicative methods, role-play activities, debates, task-based learning, and digital technologies in the learning process. The study also focuses on improving pronunciation, grammatical accuracy, fluency, and vocabulary. The findings indicate that teacher guidance, learner motivation, and a supportive psychological environment are key factors in the successful development of oral communication skills.

Keywords: German language, speaking skills, communicative approach, role play, debate, task-based learning, pronunciation, motivation, interactive learning.

Kirish.

Globalashuv sharoitida xorijiy tillarni, xususan nemis tilini bilish nafaqat akademik ehtiyoj, balki kasbiy va ijtimoiy muvaffaqiyat omiliga ham aylanmoqda. Shu sababli talabalarni nafaqat grammatika va leksika jihatidan, balki real kommunikativ vaziyatlarda erkin muloqot qila oladigan darajada tayyorlash muhim vazifalardan biridir. Og‘zaki nutq ko‘nikmalari esa aynan shu jarayonning markazida turadi, chunki tilning asosiy vazifasi muloqot qilishdir.

Og‘zaki nutq ko‘nikmasi bir nechta komponentlardan tashkil topadi: talaffuz, intonatsiya, grammatik to‘g‘rilik, lug‘at boyligi va nutqning ravonligi. Nemis tilida bu komponentlarning har biri o‘ziga xos murakkabliklarga ega. Masalan, talaffuzda umlaut tovushlari, undoshlarning birikishi, urg‘u tizimi o‘quvchilar uchun qiyinchilik tug‘diradi. Shuningdek, gap tuzilishida fe‘lning o‘rni, murakkab gaplar strukturasi o‘ziga xosligi ham og‘zaki nutqni shakllantirishda e‘tiborga olinishi kerak bo‘lgan jihatlardir. Shu sababli o‘qituvchi metod tanlashda tilning ushbu xususiyatlarini hisobga olishi zarur.

Og‘zaki nutqni rivojlantirishda kommunikativ yondashuv eng samarali metodlardan biri sifatida e‘tirof etiladi. Bu yondashuvning asosiy maqsadi talabalarning real hayotiy vaziyatlarda tilni qo‘llash qobiliyatini shakllantirishdir. Talabalar grammatik qoidalarni yodlashdan ko‘ra, ularni amalda qo‘llash orqali o‘zlashtiradi. Masalan, kundalik suhbatlar, rolli o‘yinlar, bahs-munozaralar orqali talabalar nutq faoliyatiga jalb qilinadi. Bu jarayonda xatolar tabiiy hol sifatida qabul qilinadi va ular ustida ishlash keyingi bosqichda amalga oshiriladi.

Rolli o‘yinlar (role-play) og‘zaki nutqni rivojlantirishda ayniqsa samarali vosita hisoblanadi. Talabalar turli ijtimoiy rollarni bajarish orqali real hayotga yaqin vaziyatlarda muloqot qiladi. Masalan, do‘konda savdo qilish, mehmonxonada xona bron qilish yoki suhbatga kirishish kabi vaziyatlar talabalarni faol nutqga undaydi. Bu metod nafaqat til ko‘nikmalarini, balki ijtimoiy kompetensiyani ham rivojlantiradi.

Shuningdek, muhokama va debatlar ham og‘zaki nutqni rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi. Talabalar ma‘lum bir mavzu bo‘yicha o‘z fikrini bildirish, uni asoslash va boshqalarning fikriga javob qaytarish orqali nutq faoliyatini rivojlantiradi. Bu jarayon tanqidiy fikrlashni ham rivojlantiradi. Ayniqsa, zamonaviy mavzular — texnologiya, ta‘lim, ekologiya kabi masalalar talabalarning qiziqishini oshiradi va ularni faol ishtirok etishga undaydi.

Og‘zaki nutqni shakllantirishda task-based learning (vazifaga asoslangan o‘qitish) metodining ahamiyati ham katta. Bu metodda talabalar aniq bir vazifani bajarish orqali tilni o‘rganadi. Masalan, loyiha tayyorlash, prezentatsiya qilish yoki muayyan muammoni hal qilish jarayonida talabalar faol nutqdan foydalanadi. Bu esa ularning tilni amaliy qo‘llash ko‘nikmasini rivojlantiradi.

Texnologiyalarning rivojlanishi ogʻzaki nutqni rivojlantirish imkoniyatlarini yanada kengaytirdi. Masalan, Duolingo, HelloTalk yoki Zoom kabi platformalar orqali talabalar nafaqat oʻqituvchi bilan, balki dunyoning turli burchaklaridagi til egalari bilan muloqot qilish imkoniyatiga ega boʻladi. Bu esa autentik nutq muhitini yaratadi va talaffuz hamda ravonlikni yaxshilaydi.

Ogʻzaki nutqni rivojlantirishda takrorlash va imitatsiya (shadowing) metodlari ham muhim ahamiyatga ega. Talabalar audio yoki video materiallarni tinglab, ularni takrorlash orqali talaffuz va intonatsiyani oʻzlashtiradi. Bu metod ayniqsa boshlangʻich bosqichda foydali boʻlib, nutq apparatini tilga moslashtirishga yordam beradi.

Bundan tashqari, dialog va monolog mashqlari ham ogʻzaki nutqni rivojlantirishning asosiy vositalaridan biridir. Dialoglar orqali talabalar interaktiv muloqotga kirishadi, monologlar orqali esa oʻz fikrini izchil bayon qilishni oʻrganadi. Masalan, oʻzini tanishtirish, biror mavzuni taqdim etish yoki voqeani hikoya qilish kabi mashqlar talabaning nutqini rivojlantiradi.

Pedagogik nuqtai nazardan qaraganda, oʻqituvchining roli bu jarayonda juda muhimdir. Oʻqituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki fasilitator, yaʼni oʻquv jarayonini tashkil etuvchi va yoʻnaltiruvchi boʻlishi kerak. U talabalarni faol ishtirok etishga undashi, ijobiy muhit yaratishi va xatolardan qoʻrqmaslikka oʻrgatishi zarur. Motivatsiya ogʻzaki nutqni rivojlantirishda hal qiluvchi omillardan biridir.

Shuningdek, baholash tizimi ham muhim rol oʻynaydi. Anʼanaviy yozma testlardan tashqari, ogʻzaki baholash usullari — prezentatsiyalar, suhbatlar, intervyular orqali talabalar nutqi baholanishi kerak. Bu esa ularni ogʻzaki nutqqa jiddiy yondashishga undaydi.

Ogʻzaki nutqni shakllantirish jarayonida psixologik omillarni ham eʼtiborga olish zarur. Koʻplab talabalar nutq qilishdan qoʻrqadi, xato qilishdan uyaladi. Shu sababli oʻqituvchi qoʻllab-quvvatlovchi muhit yaratishi, talabalarni ragʻbatlantirishi va ularning oʻziga boʻlgan ishonchini oshirishi kerak. Kichik guruhlarda ishlash, juftlikda mashqlar bajarish bu borada samarali hisoblanadi.

Nemis tilida ogʻzaki nutqni rivojlantirishda madaniy komponent ham muhim ahamiyatga ega. Til faqat grammatik tizim emas, balki madaniyatning bir qismi hisoblanadi. Shu sababli talabalar nemis tilida muloqot qilishda madaniy meʼyorlarni ham bilishi kerak. Masalan, murojaat shakllari, rasmiy va norasmiy nutq farqlari, jest va mimika kabi jihatlar nutqning toʻgʻriligini taʼminlaydi.

Shu bilan birga, ogʻzaki nutqni rivojlantirish uzluksiz jarayon boʻlib, u muntazam mashq va takrorlashni talab qiladi. Talabalar darsdan tashqari vaqtda ham til bilan ishlashi, audio va video materiallarni tinglashi, oʻz fikrini mustaqil ravishda bayon qilishga harakat qilishi kerak. Kundalik hayotda tilni qoʻllash imkoniyatlarini izlash ham muhimdir.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, talabalarda nemis tilida og‘zaki nutq ko‘nikmalarini shakllantirish ko‘p qirrali va murakkab jarayon bo‘lib, u zamonaviy metodlar, texnologiyalar va pedagogik yondashuvlarning uyg‘unligini talab qiladi. Kommunikativ metod, rolli o‘yinlar, debatlar, vazifaga asoslangan o‘qitish va raqamli vositalar bu jarayonni samarali tashkil etishga yordam beradi. O‘qituvchining roli, motivatsiya va psixologik muhit esa muvaffaqiyatning asosiy omillaridan biridir. To‘g‘ri tashkil etilgan o‘quv jarayonida talabalar nafaqat tilni o‘rganadi, balki undan erkin va ishonch bilan foydalanishni ham o‘zlashtiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Xujanovich, E. U. (2025). NEMIS TILINI IKKINCHI TIL SIFATIDA O‘QITISHNING AHAMIYATI. *Modern education and development*, 38(3), 350-355.
2. Xujanovich, E. U. (2025). OLIY TA‘LIM MUASSASALARIDA NEMIS TILINING O‘QITILISHI. *Modern education and development*, 38(3), 344-349.
3. Xujanovich, E. U. (2026). NEMIS TILINI O‘RGATISHDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 62(2), 160-164.
4. Xujanovich, E. U. (2026). TALABALARGA NEMIS TILINI O‘QITISHDA KOMMUNIKATIV YONDASHUV SAMARADORLIGI. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 62(2), 165-170.
5. Xujanovich, E. U. (2026). NEMIS TILI DARSLARIDA TALABALAR NUTQ FAOLLIGINI OSHIRISH USULLARI. *Modern education and development*, 45(2), 274-280.
6. Xujanovich, E. U. (2026). OLIY TA‘LIMDA NEMIS TILINI O‘QITISHNING ZAMONAVIY DIDAKTIK TAMOYILLARI. *Modern education and development*, 45(2), 314-319.
7. Maxdiyevna, M. G. (2026). NEMIS TILINI O‘QITISHDA RAQAMLI TA‘LIM PLATFORMALARIDAN FOYDALANISH. *Modern education and development*, 45(2), 281-286.
8. Maxdiyevna, M. G. (2026). NEMIS TILINI CHET TILI SIFATIDA O‘QITISHDA MOTIVATSIYA OMILLARI. *Modern education and development*, 45(2), 320-325.
9. SHERQULOV, S. TRAGEDY IN WILLIAM FAULKNER’S “THE SOUND AND THE FURY”. *O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI XABARLARI*, 2022, [1/3 ISSN 2181-7324].
10. Komilovich, S. S. (2025). SOMERSET MOEMNING “INSONIY EHTIROSLAR ZALVORI” ROMANIDA KOMPOZITSIYA VA SYUJETNING POETIK QURILISHI. In *International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences* (pp. 173-179).